

Cankarjeva besedila v razredu

Matej Klemen

Ljubljana, 22. 12. 2017

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

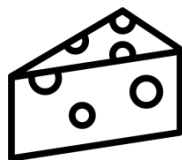

CENTER ZA SLOVENŠČINO
KOT DRUGI IN TUJI JEZIK

 misli o uporabi literarnih besedil pri pouku slovenščine kot TJ

 izbrana Cankarjeva besedila v razredu

Ali (za antologijo izbrana) Cankarjeva besedila nesti v razred?

- avtentično
- kanonsko (spoznavanje slovenskega literarne ustvarjalnosti in njenega razvoja)
- jezikovno in stilistično inventivno
- interpretativno večplastno
- tematsko aktualno
- ...

- kompleksno
- jezikovno zahtevno, nerealno in oddaljeno
- izkustveno in idejno oddaljeno
- preveč časa za pripravo
- premalo časa pri pouku
- ...

Kaj je cilj mojega pouka?

Cilj pouka slovenščine kot TJ je predvsem razvoj sporazumevalne zmožnosti, ne pa razvijanje literarne kompetence.

Pri pouku slovenščine kot TJ se zdi, da je literatura v drugem planu,

vendar se literatura kot literatura izgubi, če jo uporabljamo za učenje česa drugega,

zato moramo učečemu se omogočiti, da literarno besedilo doživi kot literarno.

Vprašanja ob pripravi

- **Kaj besedilo ponuja?**

- Analiziramo ga vsebinsko, jezikovno, stilistično ...

- **Kako ga približati učencem?**

- Besedilo naredimo zanje relevantno in jim olajšamo vstop v besedilo.

- **Kako lahko besedilo ostane literarno in ne postane jezikovna vaja?**

„Učitelj razmisli, kaj želi učence na podlagi izbranega besedila naučiti in ali je besedilo sploh primerno za njegov namen: vrste vaj in nalog naj prilagodi temu, kar besedilo omogoča, hkrati pa naj si prizadeva za čim manjše nasilje nad besedilom.“

(Pezdirc Bartol 2003)

Tako bo več možnosti, da bo učenec ob besedilu estetsko užival.

Koraki pri delu z literarnim besedilom

- motivacija, dejavnosti za ogrevanje
- pojasnjevanje kulturnega ozadja
- spoznavanje (novega) besedišča
- napoved besedila
- poslušanje, branje
- razumevanje dogajanja in značajev, povezovanje v celoto
- večpomenskost, frazeologija, težje besede
- stilne in jezikovne značilnosti
- vaje, ki preverjajo razumevanje
- izražanje osebnega doživetja in odnosa do besedila
- interpretacija
- razpravljanje, pogovor
- dodatna pojasnila o avtorju in besedilu
- nove (pisne) naloge
- kreativno pisanje

(po Pezdirc Bartol 2003)

- **priprava**

- **branje**

- **analiza, interpretacija**

- **nove naloge**

Primer

- Imate 5 minut časa.
 - Napišite nekaj o ulici, kjer ste živeli najdlje/ste bili rojeni.
-
- Naštejte 5 predmetov, ki so v vašem stanovanju.
 - Vsakemu predmetu dodajte en pridevnik.

- Napišite asociacije:
 - bela
 - siva
 - rdeča
 - rumena

- Besede razvrstite v različne skupine.

poslopje, hiša, življenje, boj, živina, koč, okno, streha, kamenje, pokopališče, grmičevje, izba, pritličje, nadstropje, dolina, klanec, družina, oče, otroci, kruh, hleb, kosilo, oči, lica, lasje, kri, skleda, komolec, obraz, hribovje, jama

- Iz besed *miza*, *kri*, *kruh*, *koča*, *skrb* sestavite besedilo. Dolgo naj bo točno 25 besed.

- Preberite besedilo.

- Kam se je preselila družina?
- Kdo živi na klancu?
- Kakšne so hiše na klancu?
- Kakšen je klanec?
- Koliko ljudi je v družini?
- Katere predmete ima družina v stanovanju?
- Kakšna je Francka? Kakšen je ...?

- V prvem odstavku prečrtajte vse, kar lahko pogrešite, da bo dogajanje ostalo enako.

Mihovi so se preselili na klanec, tja kjer so gledale umazane koče z mrkim in zavidnim pogledom dol na bela poslopja. Na klancu jih je stanovalo mnogo, ki so živeli prej doli v tistih lepih hišah; skrili so se in so se borili v temi za življenje. Strašen boj je bil – lica so plahnela, oči so se vdirale, gledale so iz globokih jam nezaupno in pričakovale so strahoma, ko se je bližalo poslednje zlo, goli, ostudni, neusmiljeni glad. Velika družina je bila, v tesno ogrado jih je nagnala ista skrb, nič ni bilo skritega med njimi. Življenje je bilo enako, tudi obrazi so si bili podobni in, kar so govorili, je bilo zmerom isto – ena sama strašna skrb v tisočernih besedah ... Propali obrtniki, kmetje, ki so jim bili prodali kočo in zemljo, pijanci, ki niso bili za nikakršno delo in so sami čakali, da poginejo kakor živina, v jarku, za plotom – vsi so se skrili na klanec, v nizke koče z nizkimi okni in slamnatimi strehami. Klanec se je vil po kameniti grapi; na obeh straneh se je dvigalo nevisoko pusto hribovje, poraščeno samo z neplodnim grmičevjem in posuto z belim kamenjem, tako da je bilo podobno od daleč velikanskemu pokopališču.

- V besedilu poiščite pridevnike.
- Kateri so pozitivni?
- Opazujte barve.

- Nove naloge?

Zakaj odlomek *Izgnanci* iz romana *Na klanecu*?

- iz reprezentativnega romana
- vsebinsko zaokrožen
- jezikovno razmeroma dostopen
- motivi: klanec, mati, preselitev
- možnost navezave na učenčevo lastno izkušnjo
- trodelnost odlomka

- Preberite odlomek iz vinjete ***O človeku, ki je izgubil prepričanje.***
- Predvidite, kje bi lahko učenci imeli težave.
- Kaj vse bi lahko počeli z besedilom, kje in kako bi ga lahko uporabili?
- Sestavite naloge.

Zakaj odlomek iz *O človeku, ki je izgubil prepričanje?*

- vsebinsko zaokrožen
- jezikovno razmeroma dostopen z nekaj splošno uporabnega besedišča
- tematsko aktualen in povezan z drugimi Cankarjevimi besedili
- dramatičen
- humoren (+/–)

- Razložite, kaj/kdo je ...

urednik

novica

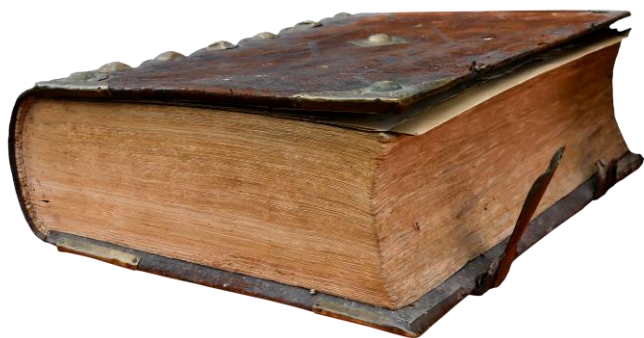
platnica

javno mnenje

prepričanje

predsodek

- Kakšna je ta knjiga?

- Preberite besedila.
- Kaj iščejo ljudje?
- Katere informacije so vključene v besedilo?

V Europarku sem v nedeljo izgubila svojo najljubšo - olivno zeleno 'škrat' kapo. Poštenega najditelja nagradim.

V okolici Sladke gore se je izgubila psička pasme Beagle. Je rjavo, črne, bele barve in ima rjavo ovratnico. Nazadnje je bila videna v vasi Polžanska Gorca.

Na Ptuju pred Hoferjem ali pred trgovskim centrom v Slovenski Bistrici je bila dne 2.12.2017 izgubljena mapa Generali z dokumenti. Najditelja prosim, da piše na mail:malapozabljivka@gmail.com

Popraskajte se pod nosom.

Poglejte soseda.

Zamislite se.

Vstanite.

Stresite z glavo.

Obrnite se k sosedu.

Zmajajte z glavo.

Zmignite z rameni.

Stisnite usta.

Poglejte skozi okno.

Nakremžite obraz.

Dopolnite.

Popraskal se je pod nosom in ...

Pogledal je soseda, ker ...

Zamislil se je, saj ...

Vstal je in ...

Stresal je z glavo, saj ...

Obrnil se je k sosedu in ...

Zmajal je z glavo, ker ...

Zmignil je z rameni, saj ...

Stisnil je usta in ...

Pogledal je skozi okno, ker ...

Nakremžil je obraz, saj ...

- Branje besedila

- V besedilu označite dialog.
- V dialogu označite ločila. Premislite, kaj pomenijo.
- Besedilo uprizorite.
- Napišite oglas za izgubljeno ljubezen, mir, veselje ...

Pa druga besedila?

„When a language learner approaches a literary text, he or she should do so not in a spirit of humility (the ‚how-will-I-ever-understand-what-such-a-great-writer-has-written‘ approach) but in spirit of discovery.“

(Bassnet, Grundy 1993: 2)

Literatura

- Mateja PEZDIRC BARTOL, 2003: *Literarna sestavljanka : umetnostna besedila na tečaju slovenščine : priročnik za učitelje slovenščine kot drugega/tujega jezika*. Ljubljana: DZS.
- Susan BASSNET, Peter GRUNDY, 1993: *Language through Literature: Creative Language Teaching Through Literature*. Essex: Longman.
- Mateja PEZDIRC, 1997/98: [Umetnostna besedila pri pouku slovenščine kot drugega/tujega jezika](#). *Jezik in slovstvo* 43/5.

**CENTER ZA SLOVENŠČINO
KOT DRUGI IN TUJI JEZIK**

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
KONGRESNI TRG 12
SI-1000 LJUBLJANA**